

YENİ EKONOMİ, DEĞİŞEN REKABET ve YENİ DEVLET BİÇİMİ ÜZERİNE TEORİK ARAYIŞLAR FREIBURG OKULU ve ÜÇÜNCÜ YOL

Zeynep ÖKTEN

ÖZET

21.yüzyıla girerken dünya ekonomisinin geçmiş dönemlerle kıyaslandığında köklü değişiklikler geçirdiği gözlenmektedir. Genel olarak 'Yeni Ekonomi' olarak tanımlanan bu değişim süreci bireylere, firmalara ve ülke ekonomilerine kolaylıklar getirmekle birlikte, özellikle devleti ekonomi içindeki rolüne ilişkin yapısal bir değişime zorlamaktadır.

Çalışmanın amacı ekonomi ve rekabet yapılarındaki yaşanan değişimi irdeleyerek yeni sisteme uygun politikaları üretebilecek devlet yapısını araştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Ekonomi, Rekabet, Freiburg Okulu, Üçüncü Yol Politikaları

ABSTRACT

Fundamental transformations have been observed in the era of 21th century. While this process of transformation which is defined as 'New Economy' generates some beneficiaries to people, firms and national economies, it also enforces state to impose structural changes with respect to its role in the economy.

The aim of the study is to search a state structure which can provide appropriate policies for the new system by emphasizing the changes in the patterns of economics and competitiveness

Key Words: New Economy, Competitiveness, Freiburg School, Third Way Policies

Giriş

20.Yüzyıl ekonomi, siyaset ve toplumsal alanlarda pek çok değişikliği içinde barındırmıştır. Bir alanda yaşanan değişim domino taşı etkisiyle bir diğerini etki-lemiştir. Ekonomi, siyaset ve toplum kavramları arasında karşılıklı etkileşim, bu kavramlardan bağımsız olarak yapılanması imkansız olan devlet yapısını da etkilemektedir.

20.yüzyılda yaşanan değişimler "Yeni Dünya Düzeni" olarak adlandırılan 21 .yüzyılın toplum, siyaset, ekonomi ve devlet yapısını oluşturmuştur. Siyasi alanda yaşanan en büyük değişiklik Soğuk Savaşın sona ermesidir. Soğuk savaşın sona ermesi, dünya tarihinde gerçekten de büyük bir stratejik ve ideolojik kırılma noktası teşkil etmekteydi. İki kutuplu dünyada yaşanan ideoloji ve güçler çatışmasının ortadan kalkışı siyasi yapı olarak devletleri birbirine yaklaştırırken teknolojik gelişmelerin yarattığı kolaylıklar, ülkelerarası iletişimi sağlayarak yeni dünya sistemi içinde politik ve iktisadi alanda birbirine yakınsama (convergence) sağlamış ülkeler sistemini yaratmıştır.

Diğer bir değişim ise merkezi gücün merkez olma özelliğini kaybediyor olmasıdır. Ulus devletlerin dünya siyasal ve ekonomik işbölümündeki paylarının nispi büyüklüğü, onlara ulusal ekonomilerini özerk politikalarla yönetme yeteneğini ve fırsatını vermektedir. Uluslar arası ekonomik ilişkilerin düzenli bir biçimde sürmesi, dünya genelinde bu ilişkilerin işleyişini düzenleyen ve gözetleyen hegomonik bir merkezin varlığını gerektirmektedir (Duman, 2000, s.27). Bu merkezi yapı beş yüzyıldır Kuzey Atlantik'te başlıca Avrupa Devletleri ve ABD'nin doğu kıyıları arasında bölüştürülmüş bir şekilde yatmaktaydı. Ancak yeni gelişmeler göstermektedir ki bu güç paylaşımına yeni ortaklar katılmaktadır. Doğu Asya güçlerinden ilk olarak Japonya'nın daha sonra ise daha geniş bir devletler topluluğunun yükselişi ve en önemlisi Çin'in gittikçe büyüyen ekonomik gücü Avrupa ve Atlantik hakimiyetini önemli ölçüde yıkmıştır (Halliday, 2002, s. 16). Ekonomik alanda sağlanacak yeni atılımlar sayesinde ulusların beş yüzyıldır fazla ortağı olmayan merkezi gücün yönetim ortaklığına katılabilme ihtimali doğmuştur

Ekonomik açıdan değişim ise üç açıdan ele alınabilir; ekonomi politikasındaki değişimler, üretilen mal sepetindeki değişimler ve küreselleşmenin ekonomi açısından getirdiği yenilikler. Yarım asrı geçmeyen bir süre için uygulanan devlet ağırlıklı kalkınma politikaları yerini kapitalist ekonomi sistemi ve getirdiği liberal ekonomik politikalara bırakmış görünmektedir. Küresel rekabet ve hızlı teknolojik gelişmeler ekonominin kuralları, ilkeleri ve kurumları ile birlikte değişim ve dönüşüm yaşaması gereğini ortaya koymaktadır.

Dinamik piyasa yapısı, global alanlı rekabet ortamı ve network temelli dış-sallıkları içinde barındıran yeni ekonomik sistem üretilen mal çeşitliliği açısından da geçen yüzyıldan farklılık göstermektedir. Enformasyon, iletişim teknolojileri, biyoteknik, genetik gibi endüstriler ekonomik güç sağlamak ve ekonomide hızlı kalkınmayı isteyen ülkeler için önemli endüstri dallarıdır.

Ulusal ve uluslararası ekonomik ilişkiler düzeyinde çok yanlı değişime sebep olan olgu ise küreselleşmedir. Dünyada ticaret ve sermaye hareketleri ile bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ulusal devletlerin sınırlarını aşan boyutlara ulaşmış ve trans-nasyonel bir boyut kazanmaya başlamıştır. Globalleşme ya da küreselleşme olarak adlandırılan bu olgu ülkelerarasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin düzeyini ve boyutlarını tamamen değiştirmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki inanılmaz değişimler ulaştırma ve iletişim maliyetlerini önemsiz bir hale getirmiş, böylece ülkelerin dünya ekonomileri ile entegrasyonu daha kolay bir hale gelmiştir

Bütün bu gelişim ve değişimlere devletin görev ve yükümlülüklerinin yeniden belirlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. 1940'lardan beri *temin eden* (sole provider) durumunda olan "Sosyal Devlet" yapısı yerini *kolaylaştırıcı* (facilitator) ve *düzenleyen* (regulator) rollerinin ağırlık kazandığı yeni bir yapıya bırakılmaktadır (The World Bank, 1997:2). Küresel rekabetin ve yüksek teknolojinin ana etmenleri olduğu yeni yapının

ihtiyacı, değişim ve yeniliklere hızla cevap verebilecek hantallıktan uzak, etkin, dinamik ve işbirlikçi devlet-piyasa organizasyonudur. Devlet piyasalar için uygun kurumsal temellerin düzenlenmesi açısından önemlidir. Ayrıca şeffaf ve demokratik yönetim biçimiyle halkından destek alan ve istikrarlı yapısıyla güven yaratan devlet piyasaların gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Yeni Ekonomi'yi sistem özellikleri ve rekabet açısından yarattığı yenilikler kapsamında irdelemek ve yeni dünya düzeninde gelişmekte olan ülkelere merkezi güce ortak olabilme imkanı tanıyacak olan bu sistemin gerektirdiği devlet tipini incelemektir. Buradan hareketle ikinci bölümde Yeni Ekonomi'nin geleneksel ekonomik yapıdan farklılaşan özelliklerine değinilecek üçüncü bölümde ise devletin rekabete ilişkin yeni görevi belirlenecek dördüncü ve beşinci bölümde ise bu sisteme uygun devlet tipine uyan görüşler ve rekabet açısından düşünceleri ortaya konulacaktır

Yeni Ekonomi

Ekonomik sistemdeki değişimler devlet yapılarını ve uygulanması gereken politikaları belirlerken Tarih boyunca ekonomide değişim süreklilik göstermekle birlikte, ekonomik yapıda önemli değişim yaratan üç önemli devrim mevcuttur. Birincisi, 18.yüzyılda gerçekleşen "Sanayi Devrimi"; ikincisi, İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan "Teknolojik Devrim"; üçüncüsü, günümüzde yaşanan "Enformasyon Devrimi", "Bilgi Devrimi", yani "Yeni Ekonomi"dir(Uğur ve Şahin¹).

Bu devrimler birbirinin gelişimine ortamlar yaratarak günümüzde yaşanan yeni ekonominin alt yapısını hazırlamışlardır. Robert Cass 1789 yılından başlayarak 60 yıl kadar devam eden Sanayi ve Fransız devrimlerini günümüz yeni ekonomi devrimini yaratan gelişmeler olarak ele almaktadır. Yeni ekonominin alt yapısını hazırlayan ikinci devrim ise II.Dünya Savaşı sonrası ekonomi politikası alanında Bretton Woods anlaşması ve Marshall Planı gibi gelişmelerin yanı sıra bilimsel alanda bilgisayarın icadıyla şekillenen ancak 1973 yılındaki petrol şokuyla bir gerileme yaşayan Teknolojik devrimdir. 1993 yılında ise internetin ortaya çıkışı ile artık yaygın bir şekilde sözü edilen günümüzün Yeni Ekonomi dönemi başlamıştır. Bu dönemin öne çıkan temaları küreselleşme ve iletişim teknolojileri olmuştur(Rubin,2001: 87-88). "Yeni Ekonomi" ekonomik aktivitenin, bilgisayar, yazılım, cep telefonu, kredi kartları, veri yönetimi ve hizmetleri gibi çoğunlukla bilgi iletişim ve haberleşme alanlarında ileri teknoloji gerektiren üretimlerin yapıldığı bir dalı olarak belirlenmektedir(Durrie,2002:1).

Yeni Ekonomi yaklaşık son 15 yıldır ekonomik alana damgasını vurmuştur. Bu sürecin devrim olarak nitelendirilmesini sağlayan en önemli etken ürün karakterinin farklılığıdır. İletişim alanındaki ürünlerin hızlı yayılımı ile özellikle finansal hizmet ve ticaret alanında "küreselleşme" dünyanın gündemine otururken, ürünün diğer önemli niteliği olan şebeke ekonomileri, üretim tekniklerini, pazarlama stratejilerini ve verimlilik oranlarını değiştirmektedir. Ürünlerin ileri teknoloji içermesi "bilgi"yi ana hammadde haline getirmekte böylece istihdam yapısı ve eğitim sistemi farklılaşmaktadır.

Sanayi devriminin ana vatanı olarak İngiltere gösterilmekte iken Yeni ekonomi devriminin anavatanı olarak ABD gösterilmektedir. Böyle bir devrimin anavatanı olmak ülkeye ekonomik açıdan büyük getiriler sağlamıştır. ABD Yeni Ekonomi ürünlerini üretme ve pazarlamada önemli bir atılım yaparken, ülke tarihinde en uzun süreli (yaklaşık on yıllık) kesintisiz bir büyüme dönemi yaşamıştır. ABD ekonomisinde 1996-2000 döneminde, tarım dışı şirket sektöründe verimlilik artışı ortalama %3.0'dır. Bu dönemden önceki 10 yıllık periyotta verimlilikteki artış yıllık sadece % 1.4'tür. 1996-2000 döneminde reel hasılda gözlenen ortalama yıllık artış oranı yaklaşık % 4.3 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki bireysel tüketim harcamaları endeksinin ortalama yıllık artışı oranı ise, %1.9 düzeyinde kalmıştır (Bullard ve Schaling, 2001:57). Bu imrendirici gelişmelerin yanı sıra, aynı dönem içinde işsizlik oranında azalmaya rağmen enflasyon düzeyinin düşük kalışı

¹ UĞUR,B.,ve ŞAHİN,M."Yeni Ekonominin Mikro ve Makro Ekonomi Üzerine Etkileri"
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=270

akademik ve iş çevrelerinin Yeni Ekonomiye ilişkin merakını arttırmıştır. Hatta ABD'deki bu gelişmeler örnek alınarak Yeni Ekonomi bazı yayınlarda "iletişim sektöründeki gelişmelere bağlı olarak yaratılan, devamlı ve yüksek bir kalkınma ile büyüme hızı" olarak da tarif edilmektedir.

Yeni Ekonominin Karakteristik Özellikleri

Elektronik Ticaret

Yeni ekonomiyi şekillendiren üç karakteristik özellikten birincisi, iletişim alanındaki teknolojik gelişmelere bağlı olarak yapılan "elektronik ticaret'tir. Elektronik ticaret dolaylı ve dolaysız olmak üzere iki kısımda ele alınmaktadır. Dolaysız elektronik ticaret, elektronik ve dijital yollarla satın alınan ve teslim edilen mal ve hizmetleri kapsarken; dolaylı elektronik ticaret ise elektronik araçlarla satın alınan ama teslimatı bilinen fiziksel dağıtım kanalları ile yapılan mal ve hizmetlerden oluşmaktadır (Durusoy ve Velioğlu²).

Şebeke Ekonomileri

Yeni ekonomiyi tanımlayan unsurdan ikincisi şebeke ekonomileridir. Şebeke ekonomileri bilgi teknolojileri, telekomünikasyon, elektrik, ulaştırma gibi uç noktalar ile aralarındaki iletişim bağlarından oluşan bir şebeke düzeni içinde yapılan sektörlerle verilen addır. Bu tipteki ekonomilerin bazı özellikleri bulunmaktadır (Ülgen³).

- ❖ **Doğrudan Dışsallıklar:** Bu tip ekonomileri tanımlayan en önemli özellik kuvvetli dışsal faktörlerdir. İki tip dışsal faktör bulunmaktadır: doğrudan ve dolaylı. Doğrudan dışsallıklara örnek olarak şebekenin değerinin şebekeye yeni eklenen uç noktasının değerinden daha fazla artıyor olması gösterilebilir. Başka bir deyişle şebekenin değeri, şebekeyi oluşturan birimlerin değerinden daha fazladır. Örneğin tek başına bir faks makinesi herhangi bir işe yaramayacak ancak faks kullanıcılarının sayısının artması ile faks makinesinin faydası da artacaktır.
- ❖ **Dolaylı Dışsallıklar:** Dolaylı dışsallık ise tamamlayıcı ürünlere ihtiyaç duyulan piyasalarda ortaya çıkmaktadır. Örneğin yazılım pazarında Microsoft Windows'un değerinin bu işletim sistemi üstünde çalışan yazılımların sayısı ile orantılı olarak arttığı bilinmektedir.
- ❖ **Değer-Miktar İlişkisi:** Bu tip yapılanmaların bir ilginç özelliği de değer miktarla birlikte artmasıdır. Geleneksel ekonomide, bir ürün ne kadar azsa değeri de o derece fazladır. Örneğin dünyanın en değerli taşlarından olan elmasın değerinin korunabilmesi bu pazarda küresel düzeyde oluşturulan, De Boers tarafından yönlendirilen üretimi sınırlamaya yönelik kartel sayesinde. Oysa ki yeni ekonomide bu kural tersine işlemektedir. Bir şebeke ürününün değeri, onunla bağlantı kurabilecek ürünlerin sayısına bağlı olarak artmaktadır.
- ❖ **Maliyet Özellikleri;** Bu tip yapılanmaların bir başka özelliği de miktar arttıkça üretim maliyetinin düşmesidir, "ilk üretim yüksek maliyetli ancak tekrar üretim çok düşük maliyetlidir"(Shapiro ve Varian, 1999,aktaran Juraimin, 2002, s.5). Geleneksel ekonomilerde bu düşüş belirli bir seviyeye kadar geçerlidir. Bir aşamadan sonra ortalama maliyetler yeniden artmaya başlar. Oysa ki yeni ekonomide böyle bir engelleyici faktör bulunmamakta, artan üretimle birlikte marjinal maliyet asimptotik olarak sifıra yaklaşmaktadır. E-lektronik yolla dağıtılabilen yazılım veya MP3 formatında müzik gibi ürünler bu konuyla ilgili olarak örnek gösterilebilir.

Şebeke ekonomilerinin bu özelliklerine bağlı olarak üç kural öne sürülmüştür (DeLong⁴):

² DURUSOY.S. ve VELİOĞLU.M., "Yeni Ekonomi Kavramına Farklı Bir Bakış:Tekno-Ekonomi Ve Elektronik Ticaretin Türkiye Üzerine Yansımaları" http://www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli_1.htm

³ ÜLGEN,S."Yeni Ekonomide Rekabet" <http://inet-tr.org.tr/inetconf6/tammetin/ulgen-tam.doc>

⁴ DeLONG,J.B., "How "New" is Today's Economy" <http://www.neclub.net/articles7hownewistodayseconomy.pdf>, ve, The Knowledge Economy, A Submission to the New Zeland Government by the Minister for Information Technology's IT Advisory Group, August 1999, s:6, http://www.knowledgeEconomy_report.pdf,

- ❖ **Moore Kuralı:** Bir mikroçipin fiyatı artmadan, hızı her 18 ayda bir ikiye katlanmaktadır.
- ❖ **Güder Kuralı:** Birim fiyat değişmeden, iletişim sistemlerinin toplam bant genişliği her 12 ayda bir üçe katlanmaktadır.
- ❖ **Metcalfe Kuralı:** Bir iletişim ağının değeri, ağdaki düğüm (node) sayısının karesi ile orantılıdır. Dolayısıyla bir ağa bağlı olmanın değeri üssel olarak artarken, kullanıcı başına fiyatı sabit kalmakta, hatta azalmaktadır.

Bilgi

Yeni ekonomiyi belirleyen ana özelliklerden üçüncüsü ise bizzat bilginin o-dak noktası haline gelişidir. Bir başka deyişle, Yeni ekonominin ürün yaratımı için gerekli olan teknoloji içinde hammadde bilgidir ve teknolojinin yaşama uygulanması ile elde edilen çıktı gene bilgidir (Şayian, 2003: 169). Bilgiyi üretime dönüştüren bilgi işçilerinin sahip oldukları know-how, şirketlerin sahip oldukları en değerli zenginlik şeklidir. Mikrosoft'a değer biçmek için, değer biçmede geleneksel olarak kullanılan etmenleri-arazi, tesis ve hammadde-değerlendirmeye çalışmak uygun olmayacaktır. Şirketin taşınabilir malları, piyasa değerinin yanında çok küçük kalır. Mikrosoft'un piyasa değerinin defter değerine oranı 13'ten yüksektir. General Motors'unki ise 1.6'dır(Giddens, 2001:

6⁴)- Yeni Ekonomi ve Rekabetin Değişen Yapısı

Bilginin bu denli önemli hale gelmesi rekabetin şeklini değiştirmiş ve bilgi alanındaki rekabetinde çok artmasına neden olmuştur. 1950'lerde rekabet avantajı elde etmenin yolu olarak vurgulanan şey 'operasyonel verimlilik' faaliyetleriydi. 1960'lerde 'stratejik planlama', 1970'lerde 'pazar pozisyonu', 1980'lerde 'mükemmel uygulamalar'ın rekabet avantajının temel dayanağını oluşturduğu görüşleri ağırlık kazanmıştır. 1990'lardan bu yana ise işletmelerin sahip oldukları ve geliştirdikleri 'temel yetkinliklerin' uzun vadede sürdürülebilir rekabet avantajı yarattığı iddiası öne sürülmeye ve büyük kabul görmeye başlamıştır. Bu iddiaya göre, günümüzde ürünlerin pazara girmeleri ve pazarı terk etmeleri giderek kısalan bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Diğer bir ifade ile, ürünlerin yaşam seyri çok kısalmıştır. Dolayısı ile, ürün merkezli stratejiler uzun vadede sürdürülebilir rekabet avantajı yaratmada yetersiz kalmaktadırlar. O halde, uzun vadede sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamak için ihtiyaç duyulan, sürekli yeni ürünler yaratabilen 'temel yetkinlikler (core competences)'dir. İşte bu temel yetkinliklerin özünü 'bilgi ve bilginin yönetimi' oluşturmaktadır (von Krogh ve Roos, 1996, aktaran Barca⁵).

Rekabetin bilgi alanında yoğunlaşması bilginin kolayca paylaşımını engellemekte ve bilgi piyasasında küreselleşmenin yavaş olmasına sebep olmaktadır. Success Üniversitesince küreselleşmeye ilişkin yapılan bir çalışma bu iddiayı doğrulayan bir sonuca ulaşmış ve dünyada AR-GE alanında küreselleşmenin sağlanamadığı saptanmıştır. Uluslararası şirketlerin uygulamaları da aynı sonucu vermektedir. Üretimde çok ulusluluğun arttığı günümüzde, büyük kuruluşlar, üretimlerinin farklı bölümlerini kalite

⁵ BARCA,M." Yeni Ekonomide Bilgi Yönetiminin Stratejik Önemi"
http://www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli_1.htm

ve maliyet açısından en uygun ülkede yaptırmaya gayret ederken,AR-GE merkezlerini kendi ülkelerinde tutmaktadırlar. Bunun sebebi bilginin (knowledge) paylaşılması sonucu bilginin özelliklerini yitirip enformasyona (information) dönüşmesidir. Enformasyon tekrar işlenip bilişsel bilgi haline dönüşmez ise ürün değerini kaybetmektedir (Karaosmanoğlu, 2001:117-118). Enformasyon ve bilgi arasında temel bir fark vardır: bir olguya (rakipler, müşteriler) ait bir şeyler bilmek enformasyonu, o olgunun bir değişime nasıl tepki göstereceğini bilmek ise bilgiyi ifade eder. Diğer bir ifade ile, bilgi bir olgu hakkında bir şeyler bilmenin (enformasyonun) ötesinde bilişsel bir süreçten geçirilerek onu (enformasyonu) yargıya dönüştürülmeyi de gerektirmektedir. Bu bilişsel süreç öznel bir süreci ifade eder. İşte, ortam (kontekst), hafıza (memory) ve bilişsel (cognitive) sürecin

kombinasyonunu gerektiren bilgiyi enformasyondan ayıran temel özellik budur (Barca⁵). Ancak yeni ekonomi ürünlerinde kullanılan üretim girdisi olan bilgi ile bilginin konumunun giderek değiştiği, üretimin esas gücünü temsil eder hale geldiği iddia edilmektedir (Dursun⁶)." Bilgi satılmak üzere üretiliyor ve satılmak üzere üretilecek, yeni bir üretimde kıymetlendirmek üzere tüketiliyor, tüketilecek. Her iki durumda da amaç mübadeledir. Bilgi kendinde bir amaç olmaktan uzaklaşmakta, "kullanım-değerini" kaybetmektedir (Lyotard,2000:20). Hardt ve Negri kapitalizmin geldiği bu aşamada, endüstrinin egemenliğinden hizmetler ve enformasyon egemenliğine geçişe *ekonomik postmodernleşme* ya da *enformatikleşme* süreci adını vermektedirler (Hardt ve Negri,2002: 294).

Yeni ekonomi ürün kompozisyonu, üretim teknikleri ve girdilerindeki, yeniliklerin yanı sıra global rekabet ve hızlı teknolojik gelişmelerle birlikte artık ekonominin kuralları, ilkeleri ve kurumları ile birlikte bir değişim ve dönüşüm sürecine sokmaktadır (Söylemez,2001:13).

Küreselleşme ile yaşanan kızgın rekabet ortamı, şebeke ekonomilerinin sonucu olarak ortaya çıkan monopol piyasalar, yeni rekabet ortamının getirdiği yeni ürün geliştirmeye bağlı olarak piyasaların çok daha dinamik yapıya kavuşması, bilgi ve teknolojinin en önemli girdi malı olması, piyasaların baş aktör konumuna geçmesi sonucu hükümet- iş dünyası ilişkilerinde teşvik edici bir yapının geliştirilmesi ve hükümetlerin piyasalara gerekli olan rekabet ortamını yaratma çabası yeni ekonomide görülen yapısal değişimlerdir. Ekonomiye "Yeni" olma niteliğini kazandıran bu özellikler "Eski" ekonomiden önemli farklılıklar göstermektedir. Eski ve Yeni ekonomi arasındaki farklılıklar Çizelge 1'de özetlenmektedir.

⁵ BARCA,M" Yeni Ekonomide Bilgi Yönetiminin Stratejik Önemi"

http://www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli_1.htm

⁶ DURSUN,G.," Ekonomik Postmodernlik: Üretimin Enformatikleşmesi Ve Bilgi"

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=254.

Çizelge 1: Eski ve Yeni Ekonomilerin Ana Temaları

Konular	Eski Ekonomi	Yeni Ekonomi
Ekonomi Genelinde Özellikler:		
Piyasa	Durağan	Dinamik
Rekabet Alanı	Ulusal	Global
Organizasyon Biçimi	Hiyerarşik, Bürokratik	Network Temelli
Endüstri		
Üretimin Organizasyonu	Kitle Üretimi	Esnek Üretim
Büyüme Yönlendiren Temel Unsurlar	Sermaye/Emek	Yenilikler/Bilgi
Teknolojiyi Yönlendiren Temel Unsurlar	Makineleşme	Dijitalleşme
Rekabet Avantajının Kaynağı	Ölçek Ekonomileri ile Düşen Maliyetler	Yenilikler, Kalite, Piyasanın Önceliği Ve Maliyet
Araştırma Ve Yeniliklerin Önemi	Az-Orta	Yüksek
Diğer Firmalarla İlişkiler	Bireysel	işbirliği Ve Anlaşmalar
Hükümet		
İş Dünyası- Hükümet ilişkileri	Baskı Gerektiren	Fırsatların Artması İçin Cesaret Veren
Hükümet Düzenlemeleri	Kumanda Ve Kontrol	Piyasa Araçları Ve Esneklik

Kaynak: (Söylemez,

Yeni ekonomi sanayilerinde, büyüklükten sağlanan ölçek ekonomileri yaygındır. Maliyetlerdeki hızlı düşüş eğilimi "artan getirilerin" daha kuvvetli bir biçimde görülmesine neden olur. Endüstriyel ekonomilerde ölçekler büyüdüğünde yönetim zorluklarından kaynaklanan uzun dönem ortalama maliyet eğrilerinde artış söz konusu olarak negatif dışsallıklar yaratılır. Ancak yeni ekonominin yapısının gereği negatif dışsallıklar görülmemektedir (Evans ve Schmalense;2001:7).

Ölçeklerin büyümesi sırasında maliyetlerin nispi olarak düşük büyümesi, enformasyon ekonomisinde geçici tekellerin egemen olmasına sebep olmaktadır. Bu durum firmalarda oligopol olma özelliği yaratmaktadır. Bu sebeplerden dolayı ölçek ekonomileri eski ekonomiyi yönlendirirken, yeni ekonomi network ekonomisi tarafından yönlendirilmektedir. Network ekonomisinde pozitif arz ve talep yanlı ölçek ekonomilerinin yarattığı kartopu etkisi (Snowball effect) güçlüyü daha güçlü, zayıfı daha zayıf kılar. Negatif ölçek ekonomileri sisteminde ise güçlü zayıflarken, zayıflar güçlenebilir (Söylemez,2001:28).

Devletin Yeni Görevi Rekabeti Düzenlemek

Yeni ekonominin yarattığı tekelleşme rekabet politikası açısından önemli bir konudur. Bir yanda teknolojik ürünlerin yaratılabilmesi için büyük yatırım maliyetlerinden dolayı yoğunlaşmış piyasalar gerekirken, diğer yandan toplumsal açıdan yaratacağı faydalardan

dolayı piyasaların rekabetçi olması istenmektedir. Yeni Ekonomide önemli bir yer kaplayan şebeke ekonomilerinin ayrılmaz bir parçası olan dışsal faktörlerin, piyasaya giriş engeli yaratacağı mutlak bir gerçekliktir. Ayrıca, Yeni Ekonomi sektörlerinde rakip firmaların satın alınması, yani birleşme ve devralmaların artması çok sık görülmektedir. Çünkü, bu tip birleşmeler stratejik işbirliği anlaşmalarına oranla şebekenin değerini iki misli arttırmaktadır⁷ (Ülgen,2000:7). Yaratılan ilave değerlere ilişkin bu değişimler rekabet politikalarında yoğunlaşma ile birleşme ve devralmalara ilişkin yeni yaklaşımların yaratılması gereğine işaret etmektedir. Bu olgular çerçevesinde, Devletin rekabet politikası anti-teknelci bir yaklaşımdan çok rekabetin Yeni Ekonominin yapısına uygun olarak düzenlenmesi ve yeniliklerin yaratılması için geliştireceği politikalar büyük önem kazanmaktadır. Bilgiyi yaratabilecek insanı yetiştirecek eğitim sistemini düzenlemek, teknolojik gelişmeleri yaratacak altyapı imkanlarını özel sektör ile dayanışma ile yaratmak, ulusal ve uluslararası rekabet politikasını belirlemek ve hukuksal altyapıyı hazırlamak devletin yeni görevleri olmaktadır.

Yeni bilgi ekonomisinde, insan sermayesi (ve sosyal sermaye) ekonomik başarının temelidir. Bu sermaye şekillerinden verim alınabilmesi eğitim, iletişim ve altyapı alanlarında kapsamlı sosyal yatırımın yapılmasını gerektirir. "Mümkün olan her yerde insan sermayesine yatırım yapın" ilkesi üçüncü yolun *sosyal yatırım* devletinin ön şartıdır(Giddens,2001:48).

Gelişmekte olan ülkelerin gelişmeye yönelik genç ve dinamik ekonomik yapısı güçlü devletlere ihtiyaç duyar. Alexander Gerschenkron'un(1962) arkasında bıraktığı miras şu düşüncede kendini gösterir; merkezi bir koordine edici yetenek, siyasi ve/veya finansal kurum şeklinde de olabilir, 'geç' endüstrileşmenin ve ulusal kalkınmanın erken dönemlerinin en önemli parçasını oluşturur (Weiss ve Hobson,1995:13). Gelişmesini tamamlamış ülkelerin devlet koordinasyonuna olan ihtiyacı gelişmekte olan ülkelere oranla nispeten azdır. Gelişmekte olan ülkelerin kalkınma hamlesini hızlandırmak ve rekabet yarışında başarılı olabilmek için güçlü devlet yapısına ihtiyacı vardır. Güçten kastedilen büyük devlet yapısı değildir. Büyüklük ile güç farklı şeylerdir ve devletin gücü devlet harcamalarının GSMH içindeki payı ile ölçülmez;İtalya'da devlet harcamalarının GSMH içindeki payı çok yüksek ve bürokrasisi çok fazladır ama bu İtalyan devletinin gücünü değil güçsüzlüğünü gösterir (Wilson,2000:239). Çalışanların sayısı veya bütçe hacmine bakılarak değerlendirilen büyük devlet ile güçlü devlet arasındaki fark şu soruya verilecek yanıtla bulunabilir; devletin sahasında marjinal bir büyüme yurttaşların temel sosyal ve ekonomik mallara ulaşabilmesinde iyileştirme sağlar mı yoksa bir küçülme gerçekte bu amaçlara daha mı iyi hizmet eder? (Giddens,2001:53)

Devletin gücünden bahsederken üç önemli gösterge vardır;

- ❖ Yaptığı işler ve verdiği kararlar açısından halkından destek alması,
- ❖ Kendi politikalarına uygun olarak güçlü grupların davranışlarını değiştirebilmeye ikna edebilmesi (iş çevreleri gibi),
- ❖ Amaçlarına uyacak şekilde toplumun yapısını değiştirebilmek (firma sahipliğinin yapısı, endüstriyel yoğunlaşmanın derecesi ve belirli sektörlerin ö-nemi gibi) (Lodge, 1990,31). Buna piyasayı yönetme kabiliyeti de diyebiliriz. Bir başka ifade ile bu, yatırımlarda kullanılabilir toplam sermaye kaybının çoğaltılmasının bir yolu olarak toplum kaynaklarını harekete geçirmek ve koordine etmek (ve sonuçta yaşam standartlarını yükseltmek) yetkisine sahip olmayı gerektirmektedir. Koordinasyon konusunda başarılı olan en tipik örnekler Japonya ve Asya'nın Yeni Endüstrileşen ülkeleridir (Weiss ve Hobson, 1995, s. 15).

⁷ N birime sahip şebekenin değerinin n^2 olduğu farzedilirse, n_1 ve n_2 büyüklükteki iki şebekenin işbirliği yapmaları halinde n_1 şebekesi için yaratılan ilave değer $n_1(n_1+n_1)-n_1^2=n_1n_2$ olurken aynı şekilde n_2 şebekesi içinde yaratılan ilave değer $n_2(n_1+n_2)-n_2^2=n_1n_2$ olacaktır. Büyüklüklerinden bağımsız olarak her iki şebekede aynı ilave değeri elde etmiş olacaklardır. Oysa ki n_1 şebekesi n_2 ile işbirliğine gitmektense onu satın almayı tercih ederse $(n_1+n_2)^2-n_1^2-n_2^2=2n_1n_2$ oranında ilave değer yaratılacaktır. Bu oran işbirliğine gidildiğinde yaratılacak ilave değerlerin iki katı olmaktadır (Ülgen,2000:7)

Bu özellikleri taşıyan devlet yapısı P. Evans tarafından kalkınmacı devlet olarak belirlenmiştir. Max Weber'in ideal bürokrasi tipini andıran iyi gelişmiş tutarlı bir bürokrasiye sahip devlet kalkınmacı devlet olarak tanımlanır. Güçlü bir iç ağ ve homojen bir yönetim kültürüne sahip olan böyle bir devlet, güvenlik politikalarından ekonomi politikalarına kadar kendinden gerçekleştirilmesi beklenen bir çok işi başarıyla yerine getirebilme kapasitesine sahiptir. Ayrıca kalkınmacı devlet, toplumdaki siyasi güç ve çıkar odaklarına karşı önemli ölçüde özerkliğe sahiptir. Bu durum, kalkınmacı devletin tamamen siyasi güç ve çıkar odaklarından izole olduğu anlamına gelmez. Tam tersine kalkınmacı devlet ekonomideki önemli çıkar grupları ile sıkı ilişkiler halindedir. Siyasi seçkin kesim, kısa dönemden ziyade uzun döneme ilişkin stratejik karar alma konusunda egemenliği elinde tutar. Uygulamayı ise, özel sektörün günlük aktivitelerine doğrudan müdahale etmeyecek, ancak genel çerçevesi çizilmiş ekonomik aktiviteleri daha ayrıntılı bir şekilde formüle edecek devlet bürokrasisine bırakır. Evans'a göre Güney Kore kalkınmacı devlet tipine ilişkin en iyi örnek olarak öne çıkmaktadır (Erdođu,2000:27-28).

Kalkınmacı devlet tipinin en büyük özelliklerinden biri özel sektör ve çıkar grupları ile olan ilişkisidir. Devlet, bu sektörlerle dış rekabete karşı güçlü olabilmeleri için gerekli desteği verirken devletin ve diğer halk gruplarının haklarını ve kaynaklarını verimsiz şekilde harcatmamalı, açıklayamayacağı icraatları ve insanların akıllarında şüphe uyandıracak işleri olmayarak şeffaf ve denetime açık bir yapı oluşturmalıdır. Devlet hantal yapısından kurtulmalı ve özel sektörün dinamik yapısını benimsemelidir. Ancak devletin hiçbir şekilde müdahale etmediği piyasalarda da haksız rekabet, tröst ya da tekellerin oluşması da piyasaları başarısız duruma getirmektedir. Devletin bu gibi durumlarda oluşturulan yasal çerçeveler dahilinde piyasalara müdahale etmesi ve bunun içinde politik kaygılardan uzak özerk kurumlar oluşturması gerekmektedir.

Freiburg Okulu ve Üçüncü Yol Politikaları

Türlerin Kökeni (On The Origin of Species by Means of Natural Selection, 1859) başlıklı kitabında Charles Darwin, Doğal ayıklanma Kanunu yüzünden sadece en uygun canlıların hayatta kalabileceğini ileri sürmüştür. 20.Yüzyılın hemen başlangıcında küresel pazarın ve teknolojik devrimin aynı kuralı geçerli kıldığını görmekteyiz. Bu kanuna göre sadece en uygun insanlar, şirketler ve ulusal ekonomiler hayatta kalabilmektedir. Böylece ekonomik anlamda sağlam görünmeyen, rekabete dayanamayan dolayısıyla marjinalleşen sistemler yeryüzünden silinirler (Rivero,2003:62).

Küreselleşme, karşılıklı bağımlılık, bölgeselleşme, ekonomide yaşanan yenilikler ve olağanüstü hareketlilikler, teknolojik ilerlemeler, iletişimdeki hızlanmalar gibi pek çok yeniliği içinde barındıran 20.yüzyılda hayatta kalabilecek devlet biçimine ilişkin ileri sürülen tezler çok çeşitlidir. Hayek tarafından öne sürülen *minimal devlet* tezi yaygın kabul görüyor gibi görünse de dünyanın en önemli ekonomilerinden İngiltere, Almanya ve ABD'nin yanı sıra Doğu Asya ülkeleri bu tezi reddederek ekonomide daha aktif ve yol gösterici devlet politikasından yana olmuşlardır. Aynı şekilde kalkınma da büyük atak yapmış olan Asya ülkeleri ekonomilerinde devlet-özel sektör işbirliği önemli yer tutmuştur. Dünya Bankası tarafından 1997 yılında yayınlanan "*Değişen Dünyada Devlet*" başlıklı raporda önceki (1976 tarihli) raporun refah devleti (welfare state) uygulamalarını belirten sorumlulukları çok *yüklenmiş* hükümet tezine karşıt, ama diğer yandan da *minimal devlet* anlayışını savunmak yerine piyasaları koruma ve düzeltme işlevlerinde devlete geniş bir rol biçen yeni bir yönelim içerisine girmiştir (Panitch,2000:207).

Neoliberal politikaların uygulanması için büyük çalışmalar yapan ve özellikle gelişmekte olan ülkeler üzerinde etkili olan Dünya Bankası gibi uluslararası bir kuruluşun yeni devlet ve yönetim anlayışının değişimi ve Bill Clinton ve Tony Blair gibi politikacılar döneminde ABD ve İngiltere'de yaşanan ekonomik iyileşmelerin yanında Doğu Asya ülkelerinin başarıları ve Avrupa Birliđi içindeki güçlü konumu ile birliğe yön veren ülkelerden Almanya'nın savaş sonrası uyguladığı ekonomik politikalar hep aynı sonuca ulaşmaktadır; serbest piyasa mekanizması ancak devletin sağlayacağı hukuksal düzenleme ve destekler imkanı dahilinde başarılı bir sistemdir.

Freiburg Okulu (Almanya) ile *Üçüncü Yol* (ABD, İngiltere) siyasi felsefelerinin politika önerileri çıkarılan bu sonucu destekler niteliktedir. *Freiburg Okulu* veya *Ordo-liberal Okul*, uygulanabilir bir pazar ekonomisi için genel geçerliliği olan bir alt yapının ne şekilde organize edilmesi gerektiği sorusuna cevap arayan iktisatçıların ve hukukçuların, başta Walter Eucken (1891-1950) ve Franz Böhm'ü (1895-1977) takip eden bir grubun oluşturduğu bir ekoldür. Bu grubunkarakteristiği, neo-liberal bir yaklaşım ve ilkeler doğrultusunda eksiksiz bir bütün oluşturan ekonomik bir politika elde etmek için uğraşmaktır (Grossekettler⁸).

Freiburg Okulu taraftarları piyasa ekonomisinin işleyebileceği ekonomik düzenin zaman içinde kendini aşındırdığını ve sistemin işleyebilmesi için yasalarca düzenlenmesi gerektiğini ileri sürerler. *Ordo Liberal Okul* olarak da isimlendirilen bu yaklaşımın savunucuları en önemli görevlerden birinin sosyalist ekonomi gibi merkezi planlanmış ekonomi ile takas ya da piyasa ekonomisi arasındaki farkı ortaya koymaktır. Freiburg Okulu klasik iktisat okulu mensuplarının "sınırlı devlet" anlayışı yerine "aktif-yapıcı-fonksiyonel devlet" anlayışını savunmaktadır. Freiburg Okulu mensuplarına göre Aktif Devlet anlayışı, aşırı müdahaleci devlet demek değildir. Onlara göre Aktif Devlet sosyo-ekonomik-politik düzenin kural ve kurumlarını oluşturan bir devlet anlayışıdır (Aktan⁹).

Freiburg Okulu mensuplarına göre toplumda bir düzene mutlak ihtiyaç vardır. Toplumsal düzenin ya da sosyal düzenin bir yönünü Ekonomik Düzen oluş-turur.Ancak ekonomik düzen tümüyle kendiliğinden oluşmaz; düzenin mutlaka kural ve kurumlara dayalı olması gerekir. Freiburg Okulu'nun kurucularına ve savunucularına (Ordo Liberallerine) göre, piyasada mevcut rekabet yetersizdir. Devletin rekabeti teşvik edecek ve koruyacak; aksak ve haksız rekabeti engelleyecek ve cezalandıracak kurallar koyması gereklidir. Rekabeti sağlamak için regülasyonlar ve Rekabet Kurumu gibi Düzenleyici Kurumlar yeni ekonomi yönetim anlayışının gerekli gördüğü uygulamalardır.

Üçüncü Yol politikaları ise Antony Giddens tarafından kuramsallaştırılmıştır. İlk uygulayıcıları ise ABD'de Demokrat parti lideri Bili Clinton İngiltere'de ise İşçi Partisi lideri ve başbakan Tony Blair'dir. Antony Giddens(1998) solun ve sağın ötesinde olduğunu iddia ettiği ve yeni sosyal demokrasi olarak tanımladığı Ü-çüncü Yol'u tespit ettiği beş ana tema üzerine kurmaktadır(Yalçın,2000:68);

- ❖ Küreselleşme,
- ❖ Bireyselleşme,
- ❖ Sol ve sağın mevcut durumu,
- ❖ Politikacılar,
- ❖ Ekolojik konular.

Giddens'a göre dünyada sürekli bir dönüşüm yaşanmakta ve siyasi otoriteler bu değişime ayak uyduramadığı için değişimleri sorun haline dönüştürmektedirler.

Üçüncü Yol ve Freiburg okulu ekonomi politika felsefeleri II.Dünya Sava-şı'ndan günümüze kadar etkili olan iki siyasi felsefenin- bunlardan biri Keynesçi talep yönetimi, müdahaleci hükümet ve refah devleti ilkeleri üzerine kurulmuş sosyal demokrasi diğeri ise piyasaların her zaman devletlerden akıllı olduğunu ileri sürerek devlet faaliyetlerinin en aza indirilmesini savunan neo-liberalizmdir-önüne geçmiş ve küreselleşmeyi kabul ederek olumsuzluklarını dışsallaştırıp olumlu taraflarını içselleştirme gücüne sahip olmaya çalışmıştır.

Zaman içinde yaşanan tecrübeler, hem aşırı müdahaleci teorinin hem de neo-liberal teorinin eksik tarafları olduğunu göstermiştir. Aşırı müdahaleci teori, kapitalizmin yenilik

⁸ GROSSEKETTLE, H.G. "Freiburg iktisat Okulu" çev: Süleyman Erdal
<http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisat-okullari/freiburg/erdal-freiburg.pdf>

⁹ AKTAN, C. "Freiburg Okulu" <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisat-okullari/okullar/freiburg.htm>

yapabilme ve verimliliği artırma gücünü görememiş ve piyasanın alıcılarla satıcılar arasında mübadeleyi mümkün kılan bilgi sağlama işlevini ihmal etmiştir (Giddens,1998^a:5).

Yeni liberalizmin önemli zaafı ise "piyasa fundamentalizmi" ve muhafazakarlık gibi birbirleri ile çelişen iki düşünceye dayanmasıdır. Çünkü yeni liberalizmin bireyseliği ve piyasa anlayışı, toplumların sosyal hareketlerini tahrip etmekte, gelenekleri ortadan kaldırmaktadır. Üçüncü Yol "kapitalizmin alternatifi olmadığı bir dünyada" klasik sosyal demokrasi durumunu tartışmaya açmaktadır (Giddens, 1998^a:24). Kapitalizmin hangi durumlarda ve hangi biçimlerle düzenlenmeye tabii tutulacağı temel sorundur.

Çizelge 2. Sosyal Demokrasi, Yeni Sağ ve Üçüncü Yol Devlet Anlayışı

Sosyal demokrasi (<i>eski sol</i>)	Neoliberalizm (<i>yeni sağ</i>)	Üçüncü yol (<i>merkez sol</i>)
Solcu sınıf-politikaları	Sağcı sınıf politikaları	Merkezin modernleştirilmesi hareketi
Eski karma ekonomi	Piyasa köktenciliği	Yeni karma ekonomi
Korporatizm: devlet sivil topluma hakimdir	Minimal devlet	Yeni demokratik devlet
Enternasyonalizm	Muhafazakar ulus	Kozmopolit ulus
Güçlü refah devleti: "beşikten mezara koruma"	Güvenlik ağı olarak refah devleti	Sosyal yatırım

Kaynak: (Giddens, 1998:21)

Üçüncü Yol ise, Çizelge 2'de de izleneceği üzere, sosyal demokrasi ve neoliberalizmden bir çok şeyi içinde barındırmakla birlikte bu iki felsefen farklı yaklaşımları içerir. Sağcı ya da solcu sınıf politikalarını içinde eriterek merkezin modern bir yapıya kavuşmasını benimsemektedir. Üçüncü Yol karma ekonomiden yana olmakla beraber eski karma ekonomiden farklıdır. Eski karma ekonomide özel ve kamu kesimleri yan yana bulunmakla beraber sanayinin önemli sektörleri devlet mülkiyetindedir ve piyasa hükümetin denetimindedir. Yeni karma ekonomide işe, kamu ve özel sektörler arasındaki sinerjiden yararlanmayı ve piyasa dinamiklerinden yararlanırken kamu çıkarlarını ihmal etmemek amaçlanmaktadır. Yeni karma ekonomi, eskisinin aksine, birincil olarak devlet mülkiyeti ile özel sanayiler arasındaki dengeye dayanmaz. Yeni karma ekonomi, düzenleme ve düzenleme dışı bırakma arasındaki ve toplumsal yaşama ilişkin ekonomik olan ve olmayan arasındaki dengeye dayanır (Giddens, 1998^b :23).

Yeni karma ekonomi argümanı, demokratik devlet anlayışı ile piyasa ve devletin bir arada kararlar verebileceği, sivilin yönetim kararlarına katkıda bulunabileceği yeni bir anlayış geliştirilmiştir. Bu anlayışa göre hükümet (Giddens,1998^a:47-48);

- ❖ Farklı çıkarların temsil edilmesi için araçların tedariki
- ❖ Rekabet eden bu çıkarların uyumlulaştırılması için forum oluşturulması
- ❖ Açık kamusal alanın yaratılması ve bunun korunması Çeşitli kamusal malların sağlanması
- ❖ Kamu yararının gerçekleştirilmesi
- ❖ Tekel tehdidinin bulunduğu yerde rekabetin artırılması
- ❖ Toplumsal barışın güçlendirilmesi
- ❖ İnsan sermayesinin etkin gelişiminin desteklenmesi
- ❖ Birinci işveren olarak doğrudan ekonomiye müdahale etmesi
- ❖ Yurttaşların medenileştirilmesi (civilizing aim)
- ❖ Küresel amaçların gerçekleştirilmesi için vardır.

Görülüyor ki Üçüncü Yol, piyasayı kutsamadığı gibi, bu amaçların gerçekleştirilmesi için piyasanın yeterli olamayacağını savunmaktadır. Devletin yapması gereken, doğrudan yardım yerine, dolaylı olarak "insan sermayesine" yatırım yapmaktır. Bu anlamda kullanılan kavram "sosyal yatırım devletidir. Neo liberallerin, yatırımların baş düşmanı

olarak gördüğü refah devleti anlayışıyla, doğumdan ölüme kadar güçlü refah devleti anlayışını savunan eski sol arasında, bakış açısına göre bu düşünce yeni sağa daha yakın olarak görülebilir.

İktisat politikasındaki bu yeni arayışların ana sebebi, 20.Yüzyıl'ın bir çok bakımdan önceki dönemlere göre farklılık gösteren ekonomik yapısına uygun devlet fonksiyonunu belirlemektir. Küresel değişimlere uyum gösterecek yeni devlet yapısını uygulayabilen ülkeler uluslararası rekabet yarışında kazanan taraf olacaklardır.

Freiburg Okulu ve Üçüncü Yol'un Rekabete Yaklaşımı

Freiburg Okulu taraftarları piyasada rekabetin etkin bir şekilde çalışmasına imkan sağlayacak kurumsal ve kurallar çerçevesinin belirlenmesi ve bunun devam ettirilmesinde devletin önemli görevler yüklenmesinin zorunlu ve gerekli olduğunu belirtmektedirler(Vanberg¹) Serbest piyasa ekonomisi içinde tam rekabet kurumunun bir doğal düzen şeklinde kendiliğinden var olmayıp, bir sosyal düzen olarak devlet tarafından organize edilmesi ve yasal kurumsal önlemlerle korunması gerektiğini savunmuşlardır.

Freiburg Okulu, sosyalist ekonomiler ile piyasa ekonomileri arasındaki bir orta yolu benimsemekte ve piyasa ekonomisinin birtakım haksız uygulamalarının olabileceğini kabul ederek, buna sosyal bir boyut getirilmesini savunmaktadır. İlke olarak "Mümkün olduğu kadar piyasa, gerektiği kadar devlet" önermesini benimsemişlerdir (Saygılıoğlu-Arı,2002:45). Piyasa ekonomisinde yapılan bazı sözleşmeler (kartel sözleşmeleri gibi) sözleşme özgürlüğünü kısıtlayıcı maddele-

" Vanberg,Victor,J.; , Freiburg Hukuk-Ekonomi Okulu ve Ekonomik Anayasa Yaklaşımı <http://www.ceterisparibus.net/arsiv.htm> (Çev;Hüseyin Şen)Dosya yükleme; 12-03-2003 re yer verilmesi durumunda rekabeti kısıtlamaktadır (Böhm, 1980:233, aktaran, Vanberg). Rekabetin engellenmesi ülke gelişimine engel olacağı için bu tip kısıtlamalar ve düzenlemeler özel kişilerin eline bırakılmamalıdır (Euchen, 1982:120).

Üçüncü Yol fikir babası A.Giddens da benzer düşünceleri paylaşmaktadır; "Devlet aşırı geniş ve aşırı büyümüş hale gelebilir- neoliberaler bu konuda haklıdır. Ancak devletin çok fazla sınırlanmış olduğu veya meşruiyetini yitirmiş olduğu durumlarda önemli sosyal problemlerde büyür. Aynı şey piyasalar içinde geçerlidir. Piyasanın, diğer kurumların içine çok fazla girmesine izin veren bir toplum kamusal hayatta başarısızlık yaşayacaktır. Ancak piyasa için yeterli alan açmayan bir toplum ekonomik zenginlik yaratamayacaktır. Aynı şekilde sivil toplumda toplulukların çok güçlü hale geldiği yerlerde, ekonomik kalkınma kadar demokrasi de tehlikeye düşebilir. Ancak sivil düzenin çok zayıf olması halinde etkili hükümet ve ekonomik kalkınma risk altına girer." (Giddens,2001:47)

Dünya Bankası 1997 raporu da bu konuda benzer bir önerme sunmuştur; devletler sadece bir ortak, katalizör, kolaylaştırıcı olarak görülemez aynı zamanda" piyasaların fiili mülkiyet hakları olmaksızın gelişemeyeceğini" kabul e-der(World Bank,1998,s.41). Devletin aktif rol üstlenmesi ve piyasalarla işbirliği yapması konusunda ısrarcı olan Dünya Bankası piyasa devlet ilişkisini şöyle belirler: "piyasaların başarısızlıklarını düzeltmek için onlarla ortaklık geliştiren, fakat onların yerini almayan devletler" (World Bank,1998:25)

Dünya Bankası'nın niyeti, "dikkatleri strelize edilmiş devlete-piyasa tartışmasından çok daha temel bir kriz olan devletin fiiliyatına" çevirmektir (World Bank, 1998:25). Fiiliyat öncelikle, "piyasaların gelişmesine izin veren" (World Bank,1998:1) kamusal kurum ve kuralların geliştirilmesi anlamında tanımlanmaktadır. Ancak bu gelişme, devletin yasalendirme işlevlerine de ciddi olarak yansımalıdır (Panitch,2000:208).

Özel sektörün hakimiyetinin kabullenildiği ancak gerekli düzenlemelerinde devlet tarafından yapıldığı küresel ekonomik koşullarda devlet mekanizması şöyle gelişmektedir (Uluagay, 1999:105):

- ❖ "Baba devlet" ya da hami devlet yerini "öğretmen devlefe bırakıyor.
- ❖ Devletin doğrudan işletmeci olarak ekonomide oynadığı rol azalıyor.

- ❖ Devlet özel sektöre stratejik yönlendirme desteği sağlıyor.
- ❖ Devlet gerektiğinde selektif sübvansiyonlarla özel sektörün uluslararası rekabet gücünü destekliyor.
- ❖ Devlet yeniden bölüşümü sağlama ve muhtaç gruplara destek verme işlevini hedef gruba ulaşan doğrudan yardım mekanizmalarıyla gerçekleştiriyor.
- ❖ Devlet rant yaratan faaliyet alanı bırakmıyor.
- ❖ Devlet mekanizması şeffaf ve her kuruluşun hesabını vermeye hazır bir yapıya kavuşturuluyor
Devlet piyasanın gücünü kötüye kullanmaya başladığı (örneğin tekelleşme yarattığı) durumlarda kurduğu bağımsız kurumlarla piyasaya müdahale e-diyor ve rekabeti yeniden düzenliyor.

Sonuç

Zamanın şartlarına uygun olarak sorumlulukları, görev ve fonksiyonları sürekli yenilenme gereği duyulan devlet, 21.yüzyılın yapısına da uyum sağlamak ve yenilenmek zorundadır. Ekonomik gücün daha da önem kazandığı bu dönemde devletin ekonomi alanında sorumlulukları yeniden belirlenerek güçlü ekonomiye geçiş için yapısal reformlar amaçlanmıştır. Bu bağlamda üretici olarak çok başarılı bulunmayan devlet, üreticileri teşvik eden, rahat çalışacakları piyasa ile rekabet ortamını yaratan, koordine edici ve regüle edici bir organ haline dönüştürülmek istenmektedir. Artık devlet;

- ❖ Küreselleşme gerçeğini kabul ederek finansal ve ticari alanda dışa açılacak ancak bunu yaparken yıllarca korunmuş iç piyasasını dış rekabete karşı güçlendirecek önlemleri alacak ve rekabeti düzenleyecek;
- ❖ Bürokrasiyi azaltacak ve yatırımcının işini kolaylaştıracak ;
- ❖ Küçülecek ancak güçlenecek yani etkinleşecek ;
- ❖ Yönetimde merkezîyetçilikte vazgeçecek ve çağın gereklerine uygun yönetim yapısını geliştirecektir.

Ekonomisi güçlü devletler küresel anlamda da güç kazanmakta, dünya e-ekonomisi ve yönetimi hakkında söz sahibi olmaktadır. Büyük nüfus oranları, geniş topraklar ya da coğrafi konum gibi etkenler gelişmiş ülke normlarını yakalamak için yeterli olmamakta, güçlü bir ekonomi için uluslararası düzeyde yüksek bir rekabet gücünü yakalayabilecek sektörlerin varlığı gerekmektedir.

Piyasaların içine girmeyen ancak piyasaları kesinlikle kendi haline bırakmayıp regüle eden devlet, 21. yüzyılın zorlu rekabet ortamında rekabet gücü yüksek piyasalar yaratmakta başarılı olacaktır. Freiburg Okulu görüşleri*ile Üçüncü Yol politikaları bu anlamda benzerlik göstermekte ve dış piyasalardaki çılgın rekabete karşı tamamen korumasız kalan iç piyasaların güçlenmesi için öncelikle rekabetin oluşturulması gerektiğini öne sürerler. Serbest piyasa ekonomisi içinde tam rekabet kurumunun bir doğal düzen şeklinde kendiliğinden var olmadığını, dolayısıyla, bir sosyal düzen olarak devlet tarafından organize edilmesi ve yasal kurumsal önlemlerle korunması gerektiğini iddia ederler. Gerçekten de en güçlü ekonomilere sahip devletlerin geçmişlerinde, rekabet sistemini düzenleyen yasaların oluşturulduğu ve uygulandığı gözlenmektedir.

KAYNAKÇA

- AKTAN.C.C, (1995) **Optimal Devlet** TÜS/AD-T/95,2-174,İstanbul,
- AKTAN,C.C.**Freiburg Okulu** <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisat-okullari/okullar/freiburg.htm>
- BARCA.M. "Yeni Ekonomide Bilgi Yönetiminin Stratejik Önemi"
http://www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli_1.htm
- BULLARD J.B., SCHALING,E.,(2001)_**New Economy - New Policy Rules**,
The Federal Reserve Bank of St.Louis, Review, September/October,
- De RIVERO,O.,(2003) **Kalkınma Efsanesi**, (Çev.:Ömer Karakurt) Çitlembik Yayınları, İstanbul,
- DeLONG,J.B.,How "New" is Today's Economy
<http://www.neclub.net/articles7hownewistodavseconomv.pdf>
- DURŞUN,G. "Ekonomik Postmodernlik: Üretimin Enformatikleşmesi Ve Bilgi"
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=254.
- DURUSOY.S. ve VELİOĞLU,M. "Yeni Ekonomi Kavramına Farklı Bir Bakış:Tekno-Ekonomi Ve Elektronik Ticaretin Türkiye Üzerine Yansımaları"
http://www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli_1.htm
- ERDOĞDU,M.,(2000)**Devletlerin Kalkınmacı Kapasiteleri: Kuramsal Bir Yaklaşım** İktisat Dergisi, Ağustos 2000.
- EUCHEN,W.(1982)**A Policy for Establishing a System of Free Enterprice, Freiburg Hukuk-Ekonomi Okulu ve Ekonomik Anayasa Yaklaşımı** (Çev:Hüseyin Şen)
http://www.ceterisparibus.net/arsiv/h_sen_7.pdf
- EVANS.D.S., SCHMALENSEE,R.,(2001) Some Economic Aspects of Antitrust Analysis in Dynamically Competitive Industries NBER conference on Innovation Poicy and The Economy, Washington D.C.
- GİDDENS.A. (1998^b) **The Third Way: The Renewal of democracy**, Polity Press, UK, 1998,
- GİDDENS,A.(2000) **Üçüncü Yol ve Eleştirileri**.Çev.Nihat Şad, Phoneix Yayınevi,Ankara
- GİDDENS,A.(2000^a) **Üçüncü Yol Politikaları** (Çev:Murat Yalçınan), Ü-çüncü Yol Arayışları Ve Türkiye, Deri.: Murat Yalçınan Büke yayınları .İstanbul
- GİDDENS.A.,(1998^a) **After the left's paralysis New Statesman**, 05/01/98, Vol. 127 Issue 4383.
- GİDDENS,A.,(2000^b)**Eşitsizlik ve Sosyal Demokrasi** (çev:Murat Yalçınan), Üçüncü Yol Arayışları Ve Türkiye'Deri.: Murat Yalçınan, Büke yayınları, İstanbul
- GROSSEKETTLER.H.G. **Freiburg İktisat Okulu** çev:Süleyman Erdal_
<http://www.canaktan.org/ekonorni/iktisat-okullari/freiburg/erdal-freiburg.pdf>
- HARDT M. VE NEGRİ, A. (2002), İmparatorluk, (Çev: A. Yılmaz) Ayrıntı Yayınları, ist.
- JURAMİN,E.,(2002) Economics of the 'New Economy' California State Universty
- KARAOŞMANOĞLU,A.(2001) Bilgi Çağı Rekabet ve Türkiye Perşembe Konferansları No: 15, Rekabet Kurumu yayını
- LODGE,S.C.,(1990)Perestroika for America, Harvard Business School Pres, Boston
- LYOTARD, J.F. (2000), Postmodern Durum (Çev: Ahmet Çiğdem) Vadi Yayınevi

PANITCH,L.,(2000) Değişen Dünyada Devlet;Küresel Kapitalizmi Sosyal Demokratlaştırmak (çev:Murat Yalçıntanj *Üçüncü Yol Arayışları Ve Türkiye*, DerLMurat Yalçıntan.Büke yayınları .İstanbul

RUBİN, H.,(2001) Roger Cass; The Last Optimist Fast Company, Issue 48, July

SAYGILIOĞLU.N., ve ARI,S.(2003) Etkin Devlet:Kurumsal Bir Tasarı ve Yasa Önerisi,Sabancı Üni. İst.

SHAPIRO,C, VARIAN;R.H.,(1999) Information Rules, Harvard Business Pres,

SÖYLEMEZ,A.,(2001)Yeni Ekonomi, Boyut Kitapları, İst.

ŞAYLAN,G.,(2003)Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi, (3.Baskı) İmge Kitabeviİst.

The State in a Changing World World Development Report (1997) WorlBank, Oxford University Pres

UĞUR,B.,ve ŞAHİN,M. Yeni Ekonominin Mikro ve Makro Ekonomi Üzerine Etkileri http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=270

ULUAGAY, O.(1999) Quo Vadis? Doğan Kitapçılık, İst.

ÜLGEN,S. Yeni Ekonomide Rekabet <http://inet-tr.org.tr/inetconf6/tammetin/ulgen-tam.doc>

VANBERG,V.,J.; , Freiburg Hukuk-Ekonomi Okulu ve Ekonomik Anayasa Yaklaşımı <http://www.ceterisparibus.net/arsiv.htm> (Çev;Hüseyin Şen)

WEISS,L, HOBSON,J.M.,(1999) Devletler ve Ekonomik Kalkınma, (Çev.Kıvanç Dündar) Dost Kitapevi.Ankara

WILSON,G.K.,(2000) "In a State" Governance./^ *International Journal of Policy and Administration*, No:2 April

YALÇINTAN,M.,0(2000) Üçüncü Yol; Küresel Çağın Evrensel İdeolojisi Olabilir mi ? Üçüncü Yol Arayışları Ve Türkiye, Büke yayınları .istanbul